

DOI: 10.21564/2786-7811.2.297371

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИДІЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Скрипник Андрій Володимирович,

асистент кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID: 0000-0003-4979-2152

e-mail: antey.pl@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто проблемні питання виділення матеріалів досудового розслідування щодо невстановлених осіб (без повідомлення про підозру). Висвітлено розроблені вітчизняною судовою практикою фактичні (матеріальні) підстави виділення матеріалів досудового розслідування в окреме провадження. Прослідковано закладення інформації про особу, яка вчинила правопорушення, у низку підзаконних вимог до виділення матеріалів досудового розслідування в частині ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань. Значну увагу приділено дослідженню судової практики щодо оцінки можливості виділення матеріалів досудового розслідування без попереднього повідомлення про підозру особі, провадження щодо якої виділяється. Констатовано закладеність на законодавчому рівні формалізованого і процесуально оформленого зв'язку між провадженням та особою, яка ймовірно його вчинила, в основу інституту виділення матеріалів досудового розслідування як щодо «материнського» провадження (провадження, з якого матеріали виділяються), так і щодо «дочірнього» провадження (провадження, утвореного в результаті виділення матеріалів). Зроблено висновок про те, що кримінальне провадження, матеріали досудового розслідування з якого підлягають виділенню («материнське» кримінальне провадження), повинно мати доказово підтверджений та формально закріплений зв'язок між кримінальним

правопорушенням та особою, яка підозрюється у його вчиненні, через що прийняття рішення про виділення матеріалів досудового розслідування стає можливими лише після повідомлення особі про підозру. Детально розглянуто судову практику, у якій відображено негативну оцінку виділенню матеріалів досудового розслідування щодо невстановлених осіб («за фактом»). На підставі проведеного дослідження підсумовано, що зв'язок між особою та вчиненим кримінальним правопорушенням визнається обов'язковим компонентом виділеного кримінального провадження, а відсутність даних про особу, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення сприймається як підстава для визнання постанови про виділення матеріалів досудового розслідування незаконною та такою, що підлягає скасуванню.

Ключові слова: виділення матеріалів досудового розслідування, постанова про виділення кримінального провадження, повідомлення про підозру, кримінальне провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення.

PROBLEMATIC ISSUES OF ALLOCATING MATERIALS FOR PRE-TRIAL INVESTIGATION INTO SEPARATE PROCEEDINGS

Andrii V. Skrypnyk,

Assistant professor at the Department of Criminal Law
and Criminal Law Disciplines

Poltava Law Institute of the Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0003-4979-2152

e-mail: antey.pl@gmail.com

Summary. The article deals with the problematic issue of extracting the materials of the pre-trial investigation regarding unidentified persons (without notification of suspicion). The factual (material) grounds for separating pre-trial investigation materials into a separate proceeding, developed by domestic judicial practice, are highlighted. Information about the person who committed the offense has

been included in a number of sub-legal requirements for the selection of pre-trial investigation materials in the part of maintaining the Unified Register of Pre-trial Investigations. Considerable attention is paid to the study of judicial practice regarding the assessment of the possibility of releasing the materials of the pre-trial investigation without prior notification of the suspicion to the person about whom the proceedings are released. It has been established that a formalized and procedurally formalized connection between the proceeding and the person who allegedly committed it is embedded at the legislative level in the basis of the institution of the separation of pre-trial investigation materials both in relation to the "mother" proceeding (the proceeding from which the materials are extracted) and in relation to the "subsidiary" proceedings (proceedings formed as a result of separation of materials). It was concluded that the criminal proceedings, from which the materials of the pre-trial investigation are to be separated (the "parent" criminal proceedings), must have an evidentially confirmed and formally established connection between the criminal offense and the person who is suspected of committing it, due to which the decision on the separation of pre-trial investigation materials becomes possible only after the person is notified of the suspicion. The judicial practice, which reflects a negative assessment of the separation of pre-trial investigation materials regarding unidentified persons ("by the fact"), is examined in detail. On the basis of the conducted research, it was concluded that the connection between a person and a committed criminal offense is recognized as a mandatory component of a separate criminal proceeding, and the absence of data on a person suspected of committing a criminal offense is perceived as a basis for recognizing the resolution on the selection of pre-trial investigation materials as illegal and as such, which is subject to cancellation.

Key words: extracting of pre-trial investigation materials, decision on separation of criminal proceedings, notice of suspicion, criminal proceedings based on the fact of committing a criminal offense

Постановка проблеми. Основний масив доказової інформації, яку у подальшому можна буде використовувати в суді, формується саме на досудовій стадії кримінального провадження. У контексті цього варто констатувати дві вкрай важливі особливості: з *одного боку*, сторона обвинувачення наділена комплексним та унікальним інструментарієм збирання доказової інформації та вжиття необхідних в рамках кримінального провадження процесуальних дій, спрямованих на оптимізацію процесу доказування; з *іншого боку*, допущені на стадії досудового розслідування помилки (процесуальні порушення) можуть завдати непоправної шкоди якості «доказового» фундаменту, чим унеможливити притягнення особи до відповідальності суто з процесуальних причин. Відтак актуалізується дослідження не лише власне доказових аспектів діяльності сторони обвинувачення на досудовій стадії, але й осмислення низки визначальних процесуальних дій або рішень, законність яких може істотно вплинути на судову перспективу кримінального провадження.

Одним із таких процесуальних рішень є виділення матеріалів досудового розслідування в окреме провадження, яке у правозастосуванні доволі часто має наслідком появу виділеного кримінального провадження щодо невстановлених осіб. Такі ситуації мають місце у разі, коли матеріал щодо частини співучасників є сформованим з достатньою повнотою, у той час як щодо інших «фігурантів» – або недостатній для повідомлення про підозру, або взагалі не дозволяє встановити конкретну особу. Відтак сторона обвинувачення має оперативно визначитись із подальшою процесуальною долею кримінального провадження, зокрема, вирішити: чи дозволяють строки досудового розслідування сформувати доказовий матеріал і для інших співучасників, яким в силу недостатності доказів на даний момент про підозру ще не повідомлено. Негативна відповідь на поставлене питання викликає потребу процесуально роз'єднати провадження щодо осіб та його поки що «фактову» частину, а тому як наслідок – приймається рішення про виділення матеріалів досудового розслідування щодо останньої.

Наскільки відповідною вимозі законності є така практика, спробуємо з'ясувати далі.

Стан опрацювання обраної проблематики, аналіз останніх публікацій та досліджень. У вітчизняній науці процесуальні особливості об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування висвітлювали, зокрема, Ю.П. Аленін, О.В. Баулін, В.В. Вапнярчук, Ю.М. Groшевий, В.Г. Дрозд, С.Ю. Ільченко, О.В. Капліна, Л.М. Лобойко, С.О. Січко, В.М. Тертишник, Л.Д. Удалова. Проте, з огляду на комплексність інституту належного розкриття у наукових джерелах отримали не усі проблемні питання.

Мета статті – комплексне висвітлення проблемних аспектів виділення матеріалів досудового розслідування у провадженнях, що здійснюється за фактом вчинення кримінального правопорушення (без повідомлення особі про підозру), з тим, щоб сформувані практично орієнтовані рекомендації щодо належного процесуального алгоритму за описаних вище умов.

Виклад основного матеріалу. Одним із наскрізних положень процесуального закону, який має своїм підґрунтям спеціально дозвільний тип правового регулювання для носіїв публічної влади (ч.2 ст.19 Конституції України), є засада законності. Відповідно до ч.1 ст.9 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства. З цього випливає, що правомірною, а відтак – і допустимою, є така процесуальна дія, що проведена на підставі та в межах, визначених кримінальним процесуальним законом.

Належний процесуальний порядок виділення матеріалів досудового розслідування врегульовано ст.217 КПК України. Так, відповідно до ч.3 ст.217 КПК України у разі необхідності матеріали досудового розслідування щодо

одного або кількох кримінальних правопорушень можуть бути виділені в окреме провадження, якщо одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень або дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень. З аналізу приписів процесуального закону випливає, що умовою для прийняття рішення про виділення матеріалів досудового розслідування є наявність підозри щодо: а) вчинення однією особою кількох кримінальних правопорушень; б) вчинення кількома особами одного чи більше кримінальних правопорушень. Про неухильне дотримання цих вимог при виділенні в окреме провадження матеріалів досудового розслідування вказав Верховний Суд у постанові від 20.08.2020 (справа № 344/20740/18). Верховний Суд зазначив, що виділення матеріалів кримінального провадження в окреме провадження можливе лише за наявності матеріальних (фактичних) підстав [1]. Як влучно вказується у судовій практиці, такі матеріальні (фактичні) підстави виділення в окреме провадження матеріалів досудового розслідування вичерпно закріплені у ч. 3 ст. 217 КПК України: 1) одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень; 2) дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень [2]. Зауважимо, що на відміну від підстав для об'єднання матеріалів досудового розслідування (ч.1 ст.217 КПК України) щодо рішення про виділення процесуальний закон не передбачає можливості прийняття такого у провадженнях, в рамках яких не встановлено підозрюваних. Можливість виділення матеріалів досудового розслідування лише щодо особи експліцитно впливає також зі змісту пунктів 12, 13 глави 2 розділу II Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення (далі – Положення про ЄРДР), затвердженого наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298, де алгоритми внесення інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) пов'язуються виключно із наявністю даних про особу, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Так, при виділенні з кримінального провадження матеріалів щодо окремої особи у випадку вчинення

кримінального правопорушення групою осіб (усіма її членами) відомості про правопорушення у Реєстрі обліковуються у новоствореному кримінальному провадженні з присвоєнням нового номера. При цьому використовується реквізит «виділено» (п.12). Окрім того, при виділенні досудового розслідування стосовно особи, яка входила до кримінально протиправної групи, але кримінальне правопорушення вчинила самостійно, у першому кримінальному провадженні правопорушення, вчинені цією особою, виключаються і обліковуються із заповненням реквізитів "основна" або "кримінальні правопорушення, які на день набрання чинності КПК України перебувають у провадженні", або "кримінальні правопорушення минулих років та щодо яких прийнято рішення" у новому кримінальному провадженні у загальному порядку за новим номером (п.13). Правила щодо виділення матеріалів досудового розслідування щодо невстановлених осіб або без повідомлення особі про підозру у Положенні про ЄРДР відсутні.

З викладеного вище випливає, що процесуальне рішення про виділення матеріалів досудового розслідування уможлиблюється лише за наявності встановленого зв'язку між розслідуваним кримінальним правопорушенням та особою, яка обґрунтовано підозрюється у його вчиненні. Зазначений зв'язок до виділення матеріалів досудового розслідування повинен отримати свою формалізацію у процесуальному рішенні – повідомленні про підозру, на що недвозначно вказують вжитий у ч.3 ст.217 КПК України термін «підозрюється». Системний аналіз положень процесуального закону дозволяє стверджувати, що наявність зв'язку між правопорушенням та особою, підозрюваною у його вчиненні, в контексті інституту виділення матеріалів досудового розслідування набуває наступних проявів: а) прийняття рішення про виділення можливе лише у провадженнях, де вже було повідомлено особі про підозру (провадження щодо особи), та не допускається у провадженнях без такого (тобто «за фактом» вчинення кримінального правопорушення); б) виділене провадження не може бути безособовим (бути «за фактом»), адже у протилежному випадку підстави

для прийняття рішення про виділення відрізнялися б непослідовністю (наявні у «материнському» провадженні та відсутні – у «дочірньому»). Якщо перший прояв («материнське» провадження щодо особи) недвозначно закріплюється безпосередньо у процесуальному законі (ч.3 ст.217 КПК України), то змістовне наповнення другого прояву («дочірнє» провадження щодо особи) є логічним наслідком першого прояву. Якщо підстави для виділення процесуальний закон пов'язує з наявністю особи/осіб, підозрюваної/підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, то нелогічно допускати їхню відсутність у виділеному провадженні – наслідку їхнього встановлення. Навіть більше, у протилежному випадку складно вести мову про доцільність законодавчого визначення умов виділення матеріалів досудового розслідування у разі, коли потребується їхня формальна констатація без подальшого врахування у виділеному провадженні.

Зазначене вище розуміння положень процесуального закону підтверджується матеріалами судової практики. Так, встановивши те, що на час винесення постанови про виділення матеріалів досудового розслідування відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань стосовно особи не вносились, досудове розслідування щодо неї не розпочиналось, попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення не визначалась, а письмове повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення до прийняття прокурором рішення про виділення матеріалів в окреме провадження особі не вручалось, тобто на момент прийняття рішення про виділення матеріалів досудового розслідування щодо кримінального правопорушення, можливо вчиненого особою, не існувало», суд першої інстанції дійшов недвозначного висновку про неможливість початку кримінального провадження на підставі ч.3 ст.217 КПК України шляхом виділення з іншого кримінального провадження [2]. Показово, що зазначений висновок було підтримано і судом апеляційної інстанції в рамках перегляду прийнятого рішення [3]. У рамках розгляду іншого кримінального провадження суд першої інстанції констатував відсутність

підстав для винесення постанови про виділення матеріалів досудового розслідування та вказав на суперечність останньої із вимогами ч.3, ч.4 ст.217 КПК України через те, що «ОСОБА_3 не мала статусу підозрюваного у кримінальному провадженні», а також вказав на відсутність будь-якого «обґрунтування необхідності виділення матеріалів в окреме кримінальне провадження відносно особи, якій не повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення» [4]. *Отже, кримінальне провадження, матеріали досудового розслідування з якого підлягають виділенню («материнське» кримінальне провадження), повинно мати доказово підтверджений та формально закріплений зв'язок між кримінальним правопорушенням та особою, яка підозрюється у його вчиненні, через що прийняття рішення про виділення матеріалів досудового розслідування стає можливими лише після повідомлення особі про підозру.*

У судовій практиці також можна віднайти негативну оцінку виділенню матеріалів досудового розслідування щодо невстановлених осіб («за фактом»). Так, в межах розгляду одного з кримінальних проваджень суд першої інстанції дійшов висновку про необґрунтованість, безпідставність та невідповідність вимогам ст.110, 217 КПК України постанови про виділення матеріалів досудового розслідування через те, що «відомості щодо кого виділено матеріали в окреме провадження у постанові відсутні, що також неможливо встановити зі змісту постанови», після чого прийняв рішення про скасування такої постанови [5]. Навіть більше, у судовій практиці можна віднайти приклад визнання постанови прокурора про виділення матеріалів досудового розслідування «такою, що винесена не у спосіб та порядку, встановленому КПК України» з урахуванням того, що «матеріали досудового розслідування можуть бути виділені в окреме кримінальне провадження лише щодо особи, яка отримала статус підозрюваного в силу норм ст.ст. 276-279 КПК України», у той час як у справі, що розглядалася, «відсутні будь-які докази на підтвердження того, що ОСОБА_4, станом на 12.12.2019 р., тобто станом на час винесення прокурором

Запорізької місцевої прокуратури № 2 постанови про виділення матеріалів кримінального провадження» [6]. Наведена вище судова практика демонструє послідовне розуміння умов для виділення матеріалів досудового розслідування, за якого зв'язок між особою та вчиненим кримінальним правопорушенням визнається як необхідною умовою для прийняття постанови про виділення, так й обов'язковим компонентом виділеного кримінального провадження. Відсутність даних про особу, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення, як в рамках «материнського» провадження, так і в межах «дочірнього» провадження сприймається як підстава для визнання постанови про виділення матеріалів досудового розслідування незаконною та такою, що підлягає скасуванню.

Висновки і пропозиції. Проведене науково-практичне дослідження дозволяє стверджувати, що процесуальне рішення прокурора про виділення матеріалів досудового розслідування в окреме провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення невстановленими особами (за відсутності підозрюваної особи у виділеному кримінальному провадженні) не узгоджується із вимогами ч.3 ст.217 КПК України. Подальші процесуальні дії щодо виділених за таких умов матеріалів досудового розслідування не відповідають вимогам пунктів 12, 13 глави 2 розділу II Положення про ЄРДР. Відтак з метою недопущення у подальшому виникнення у правозастосовній площині обґрунтованого спору про допустимість отриманих у такий спосіб фактичних даних, раціональною виглядає пропозиція на законодавчому рівні визначити, яка з описаних вище процесуальних моделей є більш прийнятною. За чинної ж редакції процесуального закону мусимо констатувати обмеженість сторони обвинувачення у виборі процесуальних алгоритмів у разі виникнення потреби роз'єднати кримінальне провадження, готове до направлення до суду, та його «фактову» частину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 20 серпня 2020 року, справа № 344/20740/18. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/91161509>.(дата звернення: 27.10.2023).
2. Вирок Терехівського районного суду Тернопільської області від 29 грудня 2021 року, справа № 608/1038/17. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/102366901>. (дата звернення: 27.10.2023).
3. Ухвала Тернопільського апеляційного суду від 04 травня 2022 року, справа № 608/1038/17. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/104200517> .(дата звернення: 27.10.2023).
4. Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 27 грудня 2018 року, справа № 761/42548/17. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/78917806>. (дата звернення: 27.10.2023).
5. Ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 21 червня 2022 року, справа № 363/1102/21. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/104945948>. (дата звернення: 27.10.2023).
6. Вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 25 серпня 2021 року, справа № 333/568/20. URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/99139934>. (дата звернення: 27.10.2023).